

פתח דבר

ספר זה מוגש כשי לפרופ' חיים אבני לרגל יציאתו לגמלאות. לראשונה בשפה העברית, מובאים בספר זה מאמרים נבחרים מתוך שלושת הכרכים שהתפרסמו עד כה בסדרת *Judaica Latinoamericana*, בהם ראו אור 58 עבודות שהוצגו במדור ליהדות אמריקה הלטינית של כינוסי הקונגרס העולמי למדעי היהדות שהתקיימו בירושלים בשנים 1984, 1989 ו-1993.

מדור זה אורגן על-ידי אמיל"ט — אגודת מחקר של יהדות לטינו-אמריקה, בחסות האיגוד העולמי למדעי היהדות. הכנס הראשון נערך בשותפות עם האיגוד ללימודי יהדות אמריקה הלטינית (*Latin American Jewish Studies Association — LAJSA*) מארצות הברית. בארבעת הכינוסים שהתקיימו עד כה השתתפו עשרות חוקרים מארצות אמריקה, מאירופה ומישראל, והציגו פרות מחקריהם על יהדות אמריקה הלטינית בתחומים מקצועיים שונים: היסטוריה וספרות, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, פסיכולוגיה חברתית וארכיונאות.

בארגון כנסים מדעיים אלה ובפרסום חלק מהעבודות שהוצגו בהם בשפת המקור, ועתה מבחר מהן בעברית, ממלא ארגון אמיל"ט את מטרותיו, כפי שהוגדרו בעת הקמתו בשנת 1976. התארגנות זו הייתה יוזמה של קבוצת חוקרים בראשית דרכם האקדמית, כולם תלמידיו של פרופ' חיים אבני, שניהל את המדור ליהדות אמריקה הלטינית במכון ליהדות זמננו של האוניברסיטה העברית בירושלים.

קבוצה זו לקחה על עצמה לפתח ולטפח את המחקר וההפצה של מידע מדעי במסגרות אקדמיות ובפרסומים בארץ ובעולם. מאז מולאה מטרה זו בדרכים שונות: שבעה מתוך תשעת חברי אמיל"ט הנוכחים כתבו עבודות לתואר דוקטור בתחום, השתתפו באופן אישי ומוסדי בעשרות קונגרסים מדעיים בכל העולם שבהם הציגו את מחקריהם השונים, ופרסמו ספרים ומאמרים רבים בבמות אקדמיות בעולם. המאמרים המתורגמים שבקובץ זה שומרים על גרסתם המקורית, עם שינויים מזעריים, כפי שהתפרסמו בכרכים השונים של *Judaica Latinoamericana*. שנת הפרסום מצוינת בסופו של כל מאמר.

תחום המחקר המוצג במאמרים אלה נמצא בנקודת המפגש של חקר קורותיו של העם היהודי והלימודים על ארצות אמריקה הלטינית. חייהם של היישובים היהודיים באמריקה הלטינית הם חלק בלתי נפרד מהווייתו של העם היהודי בכל תפוצותיו. עם זאת, היהודים הם חלק בלתי נפרד בחברות הלטינו-אמריקניות והם משתתפים בעיצוב דמותן בשתי תקופות שונות.

במאות השש־עשרה עד השמונה־עשרה נאסרה נוכחותם הגלויה בקולוניות הספרדיות והפורטוגליות, אולם היהודים האנוסים, ששמרו על מרכיבים שונים מתרבותם היהודית, ושנרדפו על־ידי האינקוויזיציה, תרמו לפיתוח המינהל, התרבות, המדעים והכלכלה בחברות המתהוות. בקולוניות שקיימו מדינות אירופה אחרות, תחילה בצפון־מזרח ברזיל ואחר כך בכל מרחב האיים שבים הקריבי ובשטחים שבין המדינות שאחר כך יהיו ונזואלה, יכלו היהודים להתיישב באופן חופשי ולקיים חיים יהודיים גלויים ופעילים, תוך שמירה על הזיקה לקהילות אחרות בעולם היהודי.

מאוחר יותר, עם שחרורן מהשלטון הקולוניאלי של המדינות האיבריות, פתחו המדינות החדשות את גבולותיהן, לא תמיד ברצון, בפני המהגר היהודי. היה זה במאה העשרים שגלי הגירה המוניים ולפעמים אף מאורגנים, פקדו את חופי אמריקה הלטינית, ממקסיקו וקובה בצפון ועד ארגנטינה וצ'ילה בדרום. בדרך זו הצטרפו מאות אלפי יהודים לחברות הלטינו־אמריקאיות המתהוות והשתתפו בעיצוב דמותן. על כן, שני תחומי הלימוד והמחקר — חקר קורותיו של העם היהודי והלימודים על ארצות אמריקה הלטינית — ילקו בחסר ולא יכללו התייחסות נאותה למגזר זה של הווייתם.

תפיסת העולם של יהודי אמריקה הלטינית, גם אם מתחשבים בהבדלים בין היישובים ובין הזרמים הרעיוניים השונים, היא תוצאה של המפגש הייחודי של המסורות והחוויות התרבותיות שהביאו מארצות מוצאם אל החברות הלאומיות המתהוות. ניסיון מיוחד זה יצר מאפיינים ייחודיים ליישובים הללו לעומת אחרים בצפון אמריקה או כחבלי ארץ אחרים בעולם, שנוצרו אף הם על־ידי אותם גלי הגירה.

יחד עם השתלבותם בפסיפס החברתי והתרבותי הלטינו־אמריקני, היישובים היהודיים של תת־יבשת זו רואים במדינת ישראל את מקור השראתם התרבותי והלאומי היהודי. מעמד ייחודי זה מחייב את המוסדות האקדמיים הישראליים ואת מערכת החינוך, את החוקרים ואת המתעניינים בקורות עם ישראל בהווה, להקדיש תשומת לב ראויה גם ליישובים הללו.

בדרך זו יורחב פועלו של פרופ' חיים אבני מאז שנות השישים ועד היום. העורכים מבקשים להודות לכל אלה שאפשרו את פרסומו של ספר זה: המחברים, המתרגמים והמסגננים, המביאים לדפוס והמדפיסים, וכן למר אברהם בר־גיל ולד"ר משה גודמן על הסיוע בקידום הרעיון ועל העצות הנבונות. הוקרה מיוחדת לקרנות ולארגונים שהושיטו בנדיבות את תמיכתם.